

עוד הביא דבשו"ת "באר שבע" בקונטרס "באר מים חיים" סימן י"ד כתב דלא אסור
אלא למסור לו דברי תורה עם טעמן ונימוקן וסודותיה, וכן דייק הלשון אין "מוסרין"
ולא אמר אין "לומדין".

והמהרי"ץ חיות סוטה ל"ה: כתב שהאיסור ללמד לנכרי תורה הוא רק בתורה שבכתב,
ולא בתורה שבעל פה.
ויעוין בשו"ת "משיב דבר" יור"ד ע"ז.

ובשו"ת "פני מבין" יור"ד קכ"ז כתב שרק בכתב אסור ללמדו אבל להגיד לו בעל פה
מותר. ובשו"ת "מחנה חיים" ח"ב יור"ד מ"ב מ"ג דחה דבריו.

אח"ח 1234567

סימן עג

לעמוד תצ"ה (עמוד שני"ג במהדורה זו)

מחבלים המכריחים יהודי לגלות מחבוא נשק, האם יהרג ולא יגלה

בסוף "מלכים אמניך" עמוד תצ"ה, בענין מחבלים המכריחים חייל לגלות מחבוא
הנשק, האם יהרג ולא יגלה, כתב לחלק בין שדורשים שימסור לידם רימוני יד,
לדורשים מפתח למחסן, שהרימונים דומים ל"אבנו וסכינו ומשאו" המונחים על גג,
והמחבלים דומים לרוח מצויה. ואף שבמסירת הרימונים אין מעשה רציחה ממש, לענין
עונש מיתה, מ"מ לפי דעת החזו"א כיון שיש בזה עון של רציחה, גם בזה אמרינן דיהרג
ולא יעבור, בניגוד לדעת הגר"ח שאין דין יהרג ולא יעבור רק באופן שהוא עושה
מעשה רוצח גם לענין עונש מיתה, אבל מסירת מפתח אינה דומה לאבנו סכינו ומשאו.
היות ושאלה לי בזה, אמרתי ארוצה דברי בכתב, ותשמח נפשי להבין דבר ה'.

לכאורה יש לדון בשאלה זו גם מצד אחר, מה היה הדין אם שאלת החייל היתה, כאשר
המחבלים הולכים להרוג יהודים כאשר הם יהודים ח"ו, האם יש עליו חיוב לצאת
כנגדם בכלי זין, תוך כדי סיכון נפש כדי לבא לעזרת היהודים המותקפים, או שמא
אינו חייב להסתכן בהצלת זולתו, דקיימ"ל "חייך קודמים" ויש הרבה פוסקים שאפילו
אם למציל יש ספק סכנה ולניצול סכנה ודאית, ג"כ אינו חייב להסתכן, כך פסק גם
הסמ"ע בסימן תכ"ו.

בהשקפה ראשונה נראה שהדבר מפורש ברמב"ם פ"ב מהלכות שבת ובשו"ע סי' שכ"ט,
בנכרים שצרו על עיירות ישראל, דיוצאין כנגדן בכלי זין ואפילו בשבת, והרי בכל
יציאה בכלי זין, כנגד אויב, יש סיכון. ויש לבאר דהוי בכלל מה שכתב הרמב"ם
בהלכות מלכים בעזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, הוי מלחמת מצוה. היינו דהחיוב

לצאת בכלי זין הוא מצד דין מלחמה, לכן צריך גם להסתכן, ויש לומר דה"ה כאשר מחבלים באים להרוג יהודים באשר הם יהודים, שיש חיוב לצאת כנגדם בכלי זין, ואף להסתכן בכך.

מעתה הדעת נותנת מכיון שיש חיוב לצאת כנגד המחבלים בכלי זין, דמעצם חיוב זה, מוכרעת גם השאלה אם יהרג ולא ימסור לידם את הנשק או המפתח לנשק, והרי הדברים ק"ו, ומה אם חייב ליטול "יוזמה" ולצאת כנגדם, תוך כדי סכנת נפש, ק"ו שלא יעזור להם להרוג יהודים - כלומר אעפ"י שמבחינת גדרי מעשה אין בידו עון של רוצח, מ"מ חייב למסור את נפשו, לא משום דינא דיהרג ואל יעבור, אלא מדין החיוב למסור את הנפש לעזרת ישראל מיד צר שבא עליהם.

אולם אפשר דמדין נכרים שצרו על עיירות ישראל דיוצאין עליהם בכלי זין, אין הכרח דחשיב כמלחמת מצוה גם בהתקפת בודדים, ומה שיוצאין בכלי זין, אין זה אלא כאשר על פי רוב לא ייפגעו, אבל כשספק הסכנה הוא שקול ואין רוב כנגדו באמת אין חיוב לצאת בכלי זין, אף שאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, וא"כ לכאורה אין נפקא מינה בין ספק שקול, ליש רוב כנגדו, מ"מ יש לומר דשאני ספק סכנה שקול, מהא דאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב. ויש לי ראייה ברורה לזה, מהא דעומד בתפילה ונחש כרוך על עקבו, שהדין הוא שלא יפסיק, ואעפ"כ מובא בפוסקים, שמותר להרוג נחש בשבת, גם את אותו נחש שאם היה כרוך על עקבו אינו מפסיק בתפילתו, גם לסוברים דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב.

הגר"א וסרמז וצ"ל ביאר דבר זה, דכיון שעפ"י רוב אין הנחש ממית כמבואר בראשונים ממילא הוי כלא שכיח היזקא, ובלא שכיח היזקא שלוחי מצוה מסתכנין, משא"כ בענין הריגת הנחש בשבת דלא בהקשר של מצוה כלל, קיימ"ל דאין הולכין אחר הרוב, לפי"ז בפשטות יש לומר בהצלת הזולת, כל שיש רוב כנגד הספק סכנה, דחייב להסתכן, שהרי לא גרע משאר שלוחי מצוה.

וועפ"י יסוד זה הבנתי היטב מה שנהגו בני עליה בכמה מקומות, בזמן מלחמת המפרץ בעת אזעקה, שלא להפסיק בתפילה, מפני שכנגד הספק סכנה, מסתמא היה רוב, וכשיש רוב, כמו שבנחש אין להפסיק בתפילה, כך גם כשיש אזעקה.

אמנם אם נלך בדרך זו, הרי שאין כל חיוב לצאת בכלי זין כנגד מחבלים, ואם כך לא מצאנו ידינו ורגלנו בנושא כל כך חשוב, גם מדלא כתבו הפוסקים חילוק זה, בין שיש רוב למצב של ספק שקול.

משמע דמה שיוצאין בכלי זין הוא מדין מלחמה, וצ"ע.

אברהם אבידן